Det europæiske år for **aktiv aldring**
og **solidaritet mellem generationerne** 2012

EU's bidrag til aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne

Støttet af

Europa-Kommissionen

Hverken Europa-Kommissionen eller en person, der handler på Kommissionens vegne, kan holdes ansvarlig for eventuel anvendelse af oplysninger i denne publikation.

Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion
Kontor D3
Manuskript afsluttet i juni 2012

© omslagsfoto: Getty Images
Enhver anvendelse eller gengivelse af fotografier, der ikke er omfattet af Den Europæiske Unions ophavsret, kræver ansøgning herom hos ophavsretsindehaveren/-indehaverne.

Europe Direct er en service, der har til formål at hjælpe med at besvare Deres spørgsmål om Den Europæiske Union

Frikaldsnummer (*):
00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Nogle mobiloperatører tillader ikke opkald til 00 800-numre eller tager betaling for sådanne opkald.

Yderligere oplysninger om EU fås på internet via Europaserveren (http://europa.eu)

Katalogoplysninger samt referat findes bagest i denne publikation

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor, 2012

ISBN 978-92-79-25120-7
doi:10.2767/66858

© Den Europæiske Union, 2012
Eftertryk tilladt med kildeangivelse

Printed in Belgium

Trykt på hvidt papir bleget uden brug af frit klor (ECF)

Forord af kommissær László Andor

Vi glemmer normalt, at befolkningens aldring er et væsentligt fremskridt — resultatet af sundere levevilkår og medicinske landvindinger, der mindsker risikoen for tidlig død. Endvidere har folk nu større frihed til at vælge, om og hvornår de vil have børn.

Alligevel er det uden tvivl rigtigt, at den europæiske befolknings hurtige aldring i de kommende tiår og babyboomgenerationens kommende pensionering skaber reelle udfordringer. Mange mennesker frygter, at livet bliver sværere i de meget ældre samfund, vi kommer til at leve i, og at spændinger eller endda åben konflikt mellem generationerne bliver uundgåelige.

Det europæiske år for aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne 2012 er et forsøg på at foregribe en sådan negativ udvikling. Nøglen er at støtte aktiv aldring i alle livets aspekter — lige fra erhvervsmæssige, lokale og familiemæssige aktiviteter til evnen til en sund og uafhængig aldring. Det vil være grundlaget for solidaritet mellem generationerne i de kommende år. Det betyder, at vi — i takt med at vi bliver ældre — bevarer kontrollen over vores eget liv i stedet for at være afhængige af de yngre generationer.

Aktiv aldring begynder på arbejdspladsen. En tredjedel af europæerne sagde for nylig i en Eurobarometerundersøgelse, at de gerne ville blive ved med at arbejde, efter at de havde nået pensionsalderen, dog ikke nødvendigvis på fuld tid. Men ikke mange europæere får i øjeblikket chancen for det.

Samtidig betyder det, at vi skal ændre vores holdninger til, hvad det betyder at blive ældre, at vi skal sætte grænsen mellem »ung« og »gammel« op i takt med, at vores forventede levealder stiger, og øge vores påskønnelse af den støtte og erfaring, ældre mennesker kan tilbyde og rent faktisk tilbyder på alle livets områder. Aktiv aldring betyder også, at vi skal yde bedre støtte til de ældre, som har behov for det, så helbredsproblemer ikke automatisk fører til udstødelse og for stor afhængighed af andres hjælp, så vi dermed kan sikre et værdigt liv.

Det er en omfattende dagsorden, som alle offentlige niveauer, virksomheder, fagforeninger og civilsamfundet må bidrage til. De vigtigste politiske instrumenter ligger hos medlemsstaternes beslutningstagere. Den Europæiske Union (EU) spiller dog også en rolle i den forbindelse. EU kan mobilisere en bred vifte af instrumenter for at støtte medlemsstater og andre interessenter i deres bestræbelser.

Det europæiske år giver os alle lejlighed til at tænke over, hvad vi kan gøre for at virkeliggøre aktiv aldring og forpligte os til nye initiativer i de kommende år. Denne brochure indeholder en præsentation af EU's bidrag til dagsordenen for aktiv aldring og viser, at EU er en stærk partner i den sammenhæng.

Jeg håber, at brochuren vil bidrage til at styrke beslutningen om at arbejde sammen på EU-niveau og inspirere til en beslutsom indsats i alle medlemsstater for at fremme aktiv aldring og derved sikre, at solidariteten mellem generationerne kan bevares under befolkningens aldring.

László Andor

Kommissær for beskæftigelse, sociale anliggender, arbejdsmarkedsforhold og inklusion

Indholdsfortegnelse

Forord af kommissær László Andor 1

Indledning 3

1. Aktiv aldring og EU's grundlæggende mål og værdier 5

2. EU-lovgivning støtter aktiv aldring 6
   - *Bekæmpelse af forskelsbehandling* 6
   - *Lovgivning om ligestilling* 6
   - *Arbejdsmiljø* 7
   - *Social sikring og fri bevægelighed* 7

3. Sådan støtter EU's struktur- og samhørighedsfonde aktiv aldring 8
   - *Den Europæiske Socialfond (ESF)* 8
   - *Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU)* 8
   - *Samhørighedsfonden* 9
   - *Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL)* 9

4. Forskning og innovation 10
   - *Det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling (RP7)* 10
   - *Samhørighedspolitikken støtter forskning og innovation* 10
   - *Rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation (CIP)* 10
   - *Fælles programlægning af forskningsindsatsen* 11
   - *Det europæiske innovationspartnerskab inden for aktiv og sund aldring* 11

5. EU-støtte til nationale politikere: koordinerede strategier og gensidig læring 13
   - *Forståelse af demografisk forandring* 13
   - *Den europæiske beskæftigelsesstrategi* 13
   - *Den åbne koordinationsmetode i forbindelse med social inklusion og social beskyttelse* 14
   - *Bekæmpelse af aldersdiskrimination* 16
   - *Lige muligheder for mennesker med handicap* 16
   - *En strategi for ligestilling* 16
   - *Social innovation* 17
   - *EU-programmet for beskæftigelse og social solidaritet (Progress)* 17
   - *Prioriteter på folkesundhedsområdet, fremme af fysisk aktivitet og finansiering* 17
   - *Fremme af tilgængelighed og mobilitet* 18
   - *Fremme af IKT for aktiv aldring* 18
   - *Fremme af livslang læring* 19
   - *Konklusion* 19

Indledning

Det europæiske år for aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne 2012 skal tilskynde interessenter på alle niveauer til at fastsætte ambitiøse mål og træffe foranstaltninger til, at vores samfund kan klare befolkningens aldring ved at styrke ældres bidrag til samfundet og øge deres uafhængighed.

Det er et rettidigt initiativ, eftersom de store årgange, der blev født i slutningen af 1940'erne og 1950'erne nu er ved at nå pensionsalderen. Den demografiske forandring er således nu i gang i EU med massive sociale, økonomiske, budgetmæssige og politiske konsekvenser.

Især to tendenser er mærkbare. For det første ventes den samlede befolkning i den erhvervsaktive alder (15-64 år) at falde med 20,8 millioner fra 2005 til 2030, når babyboomgenerationerne går på pension. Det har enorme indvirkninger på fremtidens job og vækst i EU og på bæredygtigheden i socialsikrings- og sundhedssystemer, der står over for en voksende kløft mellem udgiftsbehov og indtægter fra skatter og bidrag.

For det andet stiger antallet af ældre hurtigt. Antallet af personer på 80+ ventes at stige med 57,1 % mellem 2010 og 2030 ([1]). Det betyder 12,6 millioner flere mennesker i alderen 80+ i Europa med betydelige følger for sundheds- og plejeydelser.

Demografiske ændringer kan håndteres med succes gennem en positiv tilgang, der fokuserer på de ældre aldersgruppers potentialer. Begrebet aktiv aldring er kernen i denne positive tilgang til demografisk forandring, som er væsentlig for at bevare solidariteten mellem generationerne. Aktiv aldring betyder primært tre ting:

1. At gøre både kvinder og mænd i stand til at blive længere i beskæftigelse — ved at overvinde strukturelle barrierer (bl.a. manglende støtte til frivillige plejere) — og tilbyde passende incitamenter. Dermed kan mange ældre blive hjulpet til at blive på arbejdsmarkedet til gavn for samfundet og for den enkelte.
2. At lette aktivt medborgerskab ved at fremme miljøer, som udnytter det bidrag, ældre kvinder og mænd kan yde til samfundet.
3. At gøre både kvinder og mænd i stand til at bevare et godt helbred og leve uafhængigt, mens de bliver ældre, gennem en livscyklustilgang til sund aldring kombineret med tilpassede boligforhold og lokale miljøer, der giver ældre mulighed for at blive i eget hjem så længe som muligt.

Europa kan kun løfte udfordringerne med demografisk forandring gennem aktiv aldring, og Unionens fremtidige velstand og sociale samhørighed afhænger af det.

EU's Europa 2020-strategi har til formål at skabe intelligent, bæredygtig og inklusiv vækst med et højt beskæftigelses-, produktivitets- og socialt samhørighedsniveau. Der er fastsat fem specifikke mål, som EU skal opfylde inden 2020, bl.a. en beskæftigelse på 75 % for alle 20-64-årige og mindst 20 millioner mennesker færre, der lever i eller er i fare for fattigdom og social udstødelse ([2]).

Aktiv aldring er en væsentlig del af Europa 2020-strategien, hvis succes i høj grad afhænger af, at ældre kan bidrage i fuldt omfang på og uden for arbejdsmarkedet. Ældre skal kunne fortsætte med at være aktive som arbejdstagere, forbrugere, hjælpere, frivillige og borgere.

Eurobarometerundersøgelse om aktiv aldring

Ifølge en Eurobarometerundersøgelse fra 2012 afviser flertallet af europæere (60 %) behovet for højere pensionsalder. Afvisningen er stærkest i Rumænien (87 %), Letland (86 %) og Slovakiet (83 %). Kun i Danmark (58 %), Nederlandene (55 %), Irland (53 %), Det Forenede Kongerige (51 %) og Østrig (49 %) er flertallet af respondenter enige i behovet for at sætte den officielle pensionsalder op.

Afvisningen betyder dog ikke, at europæerne ikke er parate eller villige til at overveje at arbejde længere. Ca. 61 % støtter ideen om, at mennesker bør have lov til at fortsætte med at arbejde, når de har nået den officielle pensionsalder, og 53 % afviser ideen om tvungen pensionsalder.

Aktiv aldring er grundlaget for solidaritet mellem generationerne — et mål, EU har fastsat i artikel 3 i Lissabontraktaten. Det betyder, at ældre kan tage ansvaret for deres eget liv og bidrage til samfundet — og giver mulighed for at gøre mere for de ældre, som er mest afhængige af andres hjælp.

Det europæiske år for aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne 2012 sigter mod at skabe nyt momentum til at nå de fastsatte mål, også de bredere økonomiske og samfundsmæssige mål, ved at øge bevidstheden om disse afgørende spørgsmål, ved at ændre holdninger og ved at inddrage alle samfundsniveauer i en indsats for at give ældre bedre muligheder for at forblive aktive og deltage som fuldgyldige medlemmer af samfundet sammen med de yngre generationer.

Europa-Kommissionen håber, at der i kraft af året vil blive skabt nye aktioner og indgået nye forpligtelser af medlemsstater, lokale og regionale myndigheder, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationer for at fremme aktiv

([1]) Eurostats grundscenario.

([2]) Andre mål dækker udgifter til uddannelse, klimaforandringer og energi samt forskning og udvikling. http://ec.europa.eu/europe2020/reaching-the-goals/targets/index_da.htm

aldring og således styrke solidariteten mellem generationerne. Hver af disse aktører skal yde et særligt bidrag og bør betragte året som en anledning til at se på, hvad der yderligere kan gøres for at fremme aktiv aldring.

Det gælder også for EU, som på mange centrale områder af dagsordenen for aktiv aldring kun har begrænset kompetence, men dog kan yde et væsentligt bidrag ved at støtte de foranstaltninger, der træffes i medlemsstaterne. I denne brochure kan man læse om, hvad EU gør for at fremme aktiv aldring, og hvilke instrumenter der kan støtte en aktiv aldringspolitik:

- EU-lovgivning
- EU-støtte gennem struktur- og samhørighedsfondene
- EU-forsknings- og innovationsinitiativer
- talrige EU-strategier, -programmer, -processer og -initiativer med det formål at fremme gensidig læring mellem medlemsstater og regioner.

Brochuren dækker eksisterende foranstaltninger på EU-niveau, men omhandler også andre, der stadig drøftes, såsom lovgivning under forberedelse og forslag til støtteprogrammer i den nye budgetcyklus 2014-2020.

1. Aktiv aldring og EU's grundlæggende mål og værdier

EU's støtte til dagsordenen om aktiv aldring er baseret på EU's kerneværdier som defineret i traktaterne. Lissabontraktaten fra 2009 bekræftede, at »Unionen bygger på værdierne respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, ligestilling, retsstaten og respekt for menneskerettighederne ([3]) [...]. Den bekæmper social udstødelse og forskelsbehandling og fremmer social retfærdighed og beskyttelse, ligestilling mellem kvinder og mænd [og] solidaritet mellem generationerne« ([4]).

Den stærkeste og mest eksplicitte manifestation af disse værdier kan ses i EU's charter om grundlæggende rettigheder, som er juridisk bindende for foranstaltninger, der træffes af et EU-organ, og også gælder for medlemsstater, når de gennemfører EU-lovgivning. Kapitlet om ligestilling i chartret indeholder to artikler (se boks), der klart viser forbindelserne med dagsordenen om aktiv aldring.

Chartret indeholder også supplerende rettigheder, der er relevante for målene for aktiv aldring på områder som ligestilling, social sikring, sundhedspleje og uddannelse.

EU har undertegnet FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, der dækker personlig uafhængighed, ikkeforskelsbehandling, fuld og effektiv deltagelse i samfundet, lige muligheder og lige adgang. Det er centrale områder af aktiv aldring for mange mennesker, der har udviklet en handicappende tilstand.

Endvidere forpligtes EU i henhold til artikel 6, stk. 2, i EU-traktaten til at tiltræde (Europarådets) europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, som bl.a. opretter Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.

Europa-Kommissionen har oprettet e-justice-portalen for at hjælpe borgerne med at forstå, hvilke rettigheder de får i henhold til disse instrumenter, og hvordan de kan håndhæves.

Aktiv aldring i EU's charter om grundlæggende rettigheder

Artikel 21 — Ikke-forskelsbehandling
Stk. 1: Enhver forskelsbehandling på grund af [— bl.a. handicap og alder —] er forbudt.

Artikel 25 — Ældres rettigheder
Unionen anerkender og respekterer ældres ret til et værdigt og uafhængigt liv og til at deltage i det sociale og kulturelle liv.

([3]) Den konsoliderede version af traktaten om Den Europæiske Union, artikel 2.
([4]) Ibid., artikel 3.

2. EU-lovgivning støtter aktiv aldring

Selv om de vigtigste områder i forbindelse med aktiv aldring fortsat er medlemsstaternes primære ansvar, er der flere centrale områder, hvor EU-lovgivningen bidrager til den overordnede aktiv aldring-dagsorden. Sådanne love kan kun vedtages om spørgsmål, hvor traktaterne giver EU beføjelse til at handle.

Bekæmpelse af forskelsbehandling

Et **direktiv** er en lovgivningsmæssig EU-retsakt, der kræver, at medlemsstaterne vedtager lovbestemmelser for at nå et bestemt resultat uden at foreskrive nøjagtig form og gennemførelsesmidler.

Gennemførelsen af EU's kerneværdier som defineret i traktaterne indebærer bekæmpelse af forskelsbehandling af en række årsager, bl.a. alder og handicap. Aldersbaseret forskelsbehandling truer den enkeltes evne til at deltage fuldt ud på arbejdsmarkedet og i samfundet generelt. Forskelsbehandling skader også samfundets indsats for at opfylde beskæftigelsesmålene og løfte udfordringerne ved demografisk forandring.

Bekæmpelse af aldersdiskrimination på arbejdsmarkedet er væsentlig for at opnå aktiv aldring på beskæftigelsesområdet. Når ældre arbejdstagere bliver bedt om og tilskyndet til at arbejde længere, er det væsentligt, at der er beskæftigelsesmuligheder for dem. Aldersdiskrimination begrænser med urette ældre arbejdstageres muligheder.

I 2000 vedtog EU Rådets direktiv 2000/78/EF, som fastlægger en generel ramme for bekæmpelsen af forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv på grund af religion eller tro, handicap, alder eller seksuel orientering. I henhold til direktivet skal medlemsstaterne gøre det ulovligt at behandle mennesker ulige, bl.a. på grund af alder og handicap, med hensyn til lønnet beskæftigelse, erhvervsmæssig beskæftigelse eller selvstændig erhvervsvirksomhed, herunder ansættelsesvilkår, forfremmelse, erhvervsuddannelse, arbejdsvilkår og medlemskab af organisationer.

I henhold til direktivet skal medlemsstaterne indføre national lovgivning, der forbyder direkte og indirekte forskelsbehandling og også chikane og repressalier på grund af alder. Ulige behandling på grund af alder er kun tilladt, hvis det er objektivt begrundet i et legitimt arbejdsmarkedsmæssigt mål, og hvis midlerne til at nå målet er hensigtsmæssige og nødvendige.

Alle medlemsstater har gennemført dette princip om ikkeforskelsbehandling i deres nationale lovgivning. Europa-Kommissionen har overvåget processen og har om nødvendigt indledt overtrædelsesprocedurer mod medlemsstater, der ikke har gennemført direktivets principper tilfredsstillende.

På baggrund af det europæiske år 2012 har det Europæiske Netværk af Ligestillingsorganer, Equinet, i september 2011 offentliggjort en rapport om bekæmpelse af aldersdiskrimination og forskelsbehandling, Tackling Ageism and Discrimination, baseret på en undersøgelse af ligestillingsorganernes arbejde på aldersområdet.

Domstolen har erklæret, at princippet om forbud mod forskelsbehandling på grund af alder er et almindeligt fællesskabsretligt princip, idet det er en bestemt anvendelse af det generelle princip om ikkediskrimination ([5]). Se en detaljeret undersøgelse af Domstolens fortolkninger af centrale emner som pension og ansættelsesaldre i Evolution of ECJ Case-Law on Age Discrimination, af senioradvokat Robin Allen QC ([6]).

Foreslået lovgivning

Forbud mod forskelsbehandling hvad angår adgang til varer og tjenesteydelser
Europa-Kommissionen har vedtaget et forslag til direktiv om forbud mod forskelsbehandling på grund af (bl.a.) alder i forbindelse med adgang til varer og tjenesteydelser, social beskyttelse og uddannelse.

Dette direktiv vil fuldføre EU's lovgivning om ligebehandling på grundlag af alder. Det bliver stadig forhandlet i Rådet.

Tilgængelighed
Europa-Kommissionen er ved at undersøge udarbejdelsen af en ny europæisk lov om tilgængelighed for at forbedre forbrugernes adgang til varer og tjenesteydelser.

Loven vil fokusere på potentielt sårbare forbrugere såsom personer med handicap og ældre. En offentlig høring blev afsluttet i februar 2012.

Lovgivning om ligestilling

Ligestilling mellem kvinder og mænd er en af de fælles værdier, Unionen er bygget på, og fremme af ligestilling er blandt EU's opgaver i henhold til traktaterne. Det hedder i artikel 23 i EU's charter om grundlæggende rettigheder, at »Der skal sikres ligestilling mellem mænd og kvinder på alle områder, herunder i forbindelse med beskæftigelse, arbejde og løn«.

EU har vedtaget flere specifikke ligestillingsdirektiver, som bidrager til at nå målene om aktiv aldring. Det gør de ved at bekæmpe centrale områder med kønsbestemt ulighed, der begrænser adgangen til beskæftigelse og muligheder for livslang læring. Disse uligheder fører til lavere pensionsindtægt og højere risici for fattigdom i alderdommen for ældre kvinder.

Ligestillingslovgivning af særlig relevans for aktiv aldring er direktiverne om:

- Gennemførelse af princippet om lige muligheder for og ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med

([5]) Se Domstolens sager C-144/04, Mangold (2005), og C-555/07, Seda Kücükdeveci (2010).
([6]) http://www.cloisters.com/news-pdf-downloads/robin-allen-qc-evolution-of-ecj-case-law-march-2011.pdf.

beskæftigelse og erhverv (2006/54/EF). Dette omarbejdede direktiv har fået indarbejdet de tidligere gældende direktiver om:
  - lige løn (75/117/EØF)
  - ligebehandling for så vidt angår adgang til beskæftigelse, erhvervsuddannelse, forfremmelse samt arbejdsvilkår (76/207/EØF ændret ved 2002/73/EF)
  - erhvervstilknyttede sociale sikringsordninger (86/378/EØF, ændret ved 96/97/EØF).
- Gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring (79/7/EØF).
- Anvendelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i selvstændige erhverv (2010/41/EU). Fra august 2012 ophæver dette direktiv det tidligere direktiv (86/613/EØF).
- Gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder i forbindelse med adgang til og levering af varer og tjenesteydelser (2004/113/EF).

Disse direktiver suppleres af ikkeretlige foranstaltninger i forbindelse med EU-strategien for ligestilling mellem mænd og kvinder 2010-2015 (se s. 16) og med støtte fra EU-programmet for beskæftigelse og solidaritet, Progress (se s. 17).

Arbejdsmiljø

Sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen er væsentlig for at forebygge arbejdsulykker og erhvervssygdomme. At sikre arbejdstagernes sundhed og sikkerhed gennem hele deres arbejdsliv er en forudsætning for et bæredygtigt arbejdsliv og for en aktiv og sund aldring efter pensioneringen. Det er en vigtig del af de omfattende foranstaltninger at gøre det muligt for mennesker at arbejde længere og opfordre dem til det og således støtte pensionssystemernes bæredygtighed.

EU har vedtaget en række arbejdsmiljødirektiver, hvori der fastsættes generelle krav til forebyggelse af og beskyttelse mod erhvervsrisici på arbejdspladsen. Medlemsstaterne skal sikre, at deres nationale lovgivning overholder disse direktiver, og at de gennemføres effektivt.

Europa-Kommissionen støtter medlemsstaternes bestræbelser gennem EU-kampagner og informationsinitiativer i forbindelse med en flerårig strategi for sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen (2007-2012), som i øjeblikket bliver evalueret. Det Europæiske Arbejdsmiljøagentur (EU-OSHA) er en central spiller i denne strategi.

Social sikring og fri bevægelighed

Aktiv aldring kræver også, at EU-borgere kan nyde deres sociale beskyttelsesrettigheder alle steder i EU. EU har vedtaget foranstaltninger, så mennesker, der er eller har været geografisk mobile, sikres adgang til sociale sikrings- og beskyttelsesordninger, som giver ældre mulighed for at deltage i samfundet og klare sig selv.

En EU-forordning om koordinering af de sociale sikringsordninger (Forordning (EF) nr. 883/2004 af 29.4.2004) sikrer, at borgere kan optjene rettigheder til social sikring, selv om de var dækket af forskellige lovgivninger gennem deres arbejdsliv, og at de har ret til deres lovpligtige pensioner og sociale beskyttelse overalt i EU.

Social dialog og aktiv aldring

Europa-Kommissionen fremmer den »sociale dialog« mellem erhvervsorganisationer og fagforeninger og deltager i trepartsdialoger. Det har ført til rammeaftaler, hvoraf nogle er blevet en del af EU's lovgivning. De kan være særdeles relevante for aktiv aldring på arbejdsmarkedet, f.eks. vedrørende:

- forældreorlov
- deltidsarbejde
- tidsbegrænset ansættelse
- distancearbejde
- ligebehandling af vikarer.

Der har været dialog om at udvide forældreorlov til plejeorlov (pasning af pårørende) og også om at udvide mål og bestemmelser for børnepasning til at dække pleje til alle pårørende.

Optjeningen af erhvervstilknyttede pensionsrettigheder (anden søjle) for personer, der flytter over grænser, er endnu ikke beskyttet på samme måde i EU-lovgivningen. Direktiv 98/49/EF af 29. juni 1998 sikrer, at mennesker, der flytter over grænser, kan have deres erhvervstilknyttede pensionsrettigheder alle steder i EU, og at de ikke behandles mindre gunstigt end personer, som skifter job i deres eget land, men lovgivning, der skal sikre, at mobile arbejdstagere kan optjene pensionsrettigheder, og at disse bevares, efter at en arbejdstager har forladt en erhvervspensionsordning er stadig uafsluttet.

Erhvervstilknyttede pensionsrettigheder — ikke kun for arbejdstagere, der flytter over grænser, beskyttes også af to EU-direktiver. Et af dem dækker arbejdsmarkedsrelaterede pensionskasser (2003/41/EF) og giver mulighed for grænseoverskridende tilsyn og bestemmelser for arbejdsmarkedsrelaterede pensionssystemer på det indre marked. Det andet direktiv vedrører beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (2008/94/EF) og kræver, at medlemsstaterne træffer foranstaltninger til at beskytte arbejdsmarkedsrelaterede pensionsrettigheder.

Adgang til sundhedspleje er særdeles vigtigt for ældre mennesker. Forordningen om koordinering af de sociale sikringslove (883/2004) giver lige adgang til lovpligtig sundhedsforsikring og sundhedssystemer for mennesker, der bevæger sig over grænserne. Endvidere beskytter direktivet om patientrettigheder i forbindelse med grænseoverskridende sundhedsydelser (2011/24/EU) patienters ret til alle de oplysninger, de har brug for, om hvordan man modtager sundhedspleje i et andet EU-medlemsland.

3. Sådan støtter EU's struktur- og samhørighedsfonde aktiv aldring

En stor del af EU-budgettet bruges til at støtte medlemsstaternes indsats for at skabe job, fremme økonomisk udvikling og sikre social, økonomisk og territorial samhørighed i Unionen. En aktiv og sund aldring er en central betingelse for at opfylde disse overordnede mål og er derfor særdeles synlig i støtteprogrammer og projekter.

Den Europæiske Socialfond (ESF)

Med et budget på 75 mia. EUR til programmeringsperioden 2007-2013 fremmer ESF flere og bedre job ved at finansiere initiativer til at hjælpe mennesker med at forbedre deres kvalifikationer og jobudsigter i hele Europa, men især i de mindre velstillede lande. Europa-Kommissionen vedtager finansieringsprioriteter, men er ikke direkte involveret i at udvælge projekter, hvilket forvaltes gennem ESF-forvaltningsmyndighederne i hvert land.

ESF er en vigtig kilde til europæisk innovation, forsøg og fremskridt, når det gælder om at fremme aktiv aldring på arbejdsmarkedet. En lang række organer har allerede benyttet den til finansiering af initiativer til at efteruddanne eller omskole ældre arbejdstagere, tilpasse virksomheder til beskæftigelse af ældre arbejdstagere og bekæmpe aldersdiskrimination på arbejdsmarked og arbejdsplads.

ESF har støttet lokale og regionale projekter, som har testet nye og kreative metoder til virkeliggørelse af aktiv aldring på arbejdsmarkedet og også skabt tværnationale netværk, der fremmer udvekslingen af de gode ideer og politikker, der er udviklet.

I oktober 2011 foreslog Kommissionen bestemmelser for den fremtidige samhørighedspolitik, bl.a. ESF. Forslaget indebærer en samlet stigning i ESF's midler til 84 mia. EUR til programmeringsperioden 2014-2020. Fremme af aktiv og sund aldring er en af de foreslåede investeringsprioriteter for ESF i den nye periode.

Den Europæiske Fond for Regionaludvikling (EFRU)

EFRU har et budget på 201 mia. EUR i den aktuelle programmeringsperiode 2007-2013 til at støtte initiativer, der fremmer den generelle økonomiske og sociale udvikling af Europas regioner, reducerer regionale forskelle ved at hjælpe især de dårligst stillede regioner og forbedrer lige adgang til offentlige tjenesteydelser. EFRU bidrager med væsentlig støtte til udvikling af sociale og sundhedsmæssige infrastrukturer og tjenester for at sikre nationale og regionale svar på nogle af udfordringerne ved samfundets aldring, bl.a. ændringer af social- og sundhedssystemerne.

Et netværk til fremme af, at ESF får en mere effektiv rolle i fremme af aktiv aldring

ESF-AGE-netværket består af offentlige myndigheder fra 14 EU-medlemsstater og regioner. Ved at dele og samle viden og god praksis definerer, validerer og formidler de retningslinjer og andre værktøjer til at støtte beslutningstagere og andre interessenter i forberedelsen, udviklingen og gennemførelsen af strategier til håndtering af aldringsproblematikken i den nye programmeringsperiode.

I forbindelse med det europæiske territoriale samarbejde støttes projekter vedrørende aktiv og sund aldring under delprogrammet Interreg IV-C og Urbactprogrammet.

To af delprogrammerne — der finansieres i fællesskab af EFRU og de deltagende medlemsstater — yder særlig støtte til regionale udviklingsinitiativer, der kan bidrage til målet om aktiv og sund aldring.

I et Interreg IV-projekt om aldring i byer, Q-ageing, (kvalitetsaldring i et bymiljø) samarbejdede ni byer og organisationer om at udveksle information og ideer til forbedring af offentlige serviceydelser og bymiljø for at imødekomme en aldrende befolknings nye behov.

Delprogrammet Interreg IVC har finansieret initiativer til fremme af seniorværksættere, erhvervsinnovation på tværs af generationer, sundhedsteknologier, selvstændig tilværelse og byer for alle aldre. Disse projekter har været en del af en overordnet strategi til støtte for udveksling af god praksis, nye ideer og strategisk planlægning mellem regioner for at skabe bedre politik med henblik på job og vækst.

Delprogrammet Urbact II har støttet netværk af byer for at undersøge løsninger på store økonomiske, miljømæssige og sociale udfordringer i byerne, især aldrende befolkninger. Det har finansieret netværk, der har behandlet spørgsmål som bekæmpelse af barrierer for beskæftigelse af ældre arbejdstagere i byer, tilgængelighed i byer og sikkerhedsspørgsmål samt effektive strategier til fremme af den unge generations positive potentiale.

Programmet for Østersøregionen styrker gennem EFRU-investeringer udviklingen i retning af en bæredygtig, konkurrencedygtig og territorialt integreret tilgang på tværs af grænserne. Aldring er et af de emner, programmet skal behandle.

Eksempel: et Urbact II-projekt om gensidig læring

ActiveAge var et tværregionalt samarbejdsprojekt for aktivt at fremme gensidig læring mellem ni europæiske byer med henblik på at udvikle fælles metodologier, afdække god praksis og forbedre byernes evne til at klare demografiske forandringer. Det behandlede centrale emner som: »alder og økonomi« (især undersøgelse af betingelserne for et længere arbejdsliv), »alder og pleje« samt »alder og inklusion«, hvor aktionerne omhandlede aktivt medborgerskab og adgang til passende boliger.

Kommissionen foreslår i den flerårige finansielle ramme for 2014-2020 at bevilge 376 mia. EUR til udgifter til samhørighedspolitiske instrumenter. Ifølge dette forslag skulle EFRU have op til 183 mia. EUR fra de bredere strukturfonde. Investeringsprioriteterne afspejler i store træk — og ventes at bidrage til gennemførelsen af — de overordnede mål og initiativer i Europa 2020-strategien, hvilket gør dem særdeles relevante også for målene for aktiv aldring omkring beskæftigelse, deltagelse i samfundet og et sundt og selvstændigt liv.

Samarbejde om aldring i Østersøregionen: »Best Agers«

Initiativet **»Best Agers«** fokuserer på mennesker i aldersgruppen 55+. Målet er at fremme innovation på tværs af generationerne og få dem, der ældes bedst, »best agers«, til at arbejde sammen med yngre mennesker om erhvervs- og kvalifikationsudvikling, skabe nye ideer og udveksle erfaringer og viden.

Samhørighedsfonden

Samhørighedsfonden er EU's finansielle instrument til fremme af målet om ensartethed mellem de mindst og de mest udviklede medlemsstater i EU. Den sigter mod at mindske økonomiske og sociale forskelle og stabilisere medlemsstaternes økonomier. Budgettet på 69,6 mia. EUR for 2007-2013 bruges kun i de fattigere medlemsstater, hvis bruttonationalindkomst (BNI) pr. indbygger ligger under 90 % af EU-gennemsnittet.

Fonden støtter navnlig miljø- og transportinfrastrukturprojekter i disse lande. Ved at udvikle tilgængelige transportsystemer kan fonden bidrage til aktiv aldring. Endvidere er reform af den offentlige sektors social- og sundhedspleje med særligt fokus på aldring blevet afdækket som et centralt mål for samhørighedspolitikken efter 2013.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne (ELFUL)

Med et budget på 96 mia. EUR for programmeringsperioden 2007-2013 er ELFUL EU's finansielle instrument, der skal støtte udvikling af landdistrikterne. Den støtter aktiviteter til forbedring af land- og skovbrugssektorens konkurrenceevne, diversificering af økonomien i landdistrikterne, miljøbetingelserne og landskabernes tiltrækningskraft samt livskvaliteten i landdistrikterne.

Bekæmpelse af ældres isolation i landdistrikterne

Village Meeting Point er et projekt, der finansieres af ELFUL. Det etablerede et mødested til tidligere isolerede ældre i den danske landsby Idestrup. Det omfattede it-faciliteter og uddannelse, et fitnesscenter, en café og en lille butik, hvilket i høj grad lettede den aktive aldring i lokalsamfundet.

ELFUL finansierer navnlig projekter, som støtter udvikling af sociale tjenester og social infrastruktur til gavn for aldrende lokalsamfund i landdistrikterne. Mange landdistrikter er særligt ramt af demografiske forandringer, da unge flytter efter job- og uddannelsesmuligheder andre steder og efterlader en hastigt aldrende befolkning.

Den brede vifte af aktiviteter til fremme af aktiv aldring, som er berettiget til støtte gennem ELFUL, omfatter fremme af viden og menneskeligt potentiale gennem erhvervsuddannelse og rådgivning, diversificering til aktiviteter uden for landbruget og fremme af lokale tjenesteydelser i landdistrikter ([7]).

Landdistriktsudviklingsprogrammerne støtter også projekter baseret på »Leaderstrategien«. Denne strategi tilbyder lokale partnerskaber muligheden for at udforme projekter, der skal løse meget specifikke lokale problemer — f.eks. i forbindelse med aldrende lokalsamfund, manglende jobmuligheder og utilstrækkelige offentlige tjenesteydelser for ældre.

Kommissionens forslag om støtte til udvikling af landdistrikterne fra ELFUL for programmeringsperioden 2014-2020 (KOM(2011) 627) omhandler mulige aktioner for aldrende lokalsamfund i landdistrikter, såsom videnoverførsel og informationsforanstaltninger, rådgivningstjenester, basale tjenesteydelser og landsbyfornyelse, bedrifts- og erhvervsudvikling samt etablering af og støtte til særlige lokale udviklingsstrategier vedrørende aktiv aldring i landområder under »Leaderstrategien«.

([7]) Projektdatabasen under RDP (regionalt udviklingsprogram) viser, hvordan ELFUL bliver brugt i praksis. http://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rdp_view/en/view_projects_en.cfm

4. Forskning og innovation

EU skal spille en stor rolle med at støtte og koordinere forskning og innovation, bl.a. inden for aktiv og sund aldring. EU's vigtigste finansieringsinstrument er det syvende rammeprogram, men støtte til forskning og innovation kan også mobiliseres fra andre kilder. Endvidere kan EU fremme partnerskaber, som kan udvikle synergier, fordi ressourcer samles, og der sker en bedre koordinering af forskningsindsatsen.

Det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling (RP7)

RP7 har et samlet budget på 50,5 mia. EUR til perioden 2007-2013 og medfinansierer tværnationale forsknings-, teknologiske udviklings- og demonstrationsprojekter, der giver svar på Europas udfordringer i den globale videnbaserede økonomi.

Programmet danner den overordnede ramme for alle EU's forskningsinitiativer, bl.a. dem, der sigter mod at give svar på den demografiske forandring. Gennem sine mange forskningslinjer ([8]) har programmet finansieret projekter, der dækker en imponerende række af discipliner, temaer og værktøjer i forbindelse med aktiv og sund aldring, herunder:

- grundforskning i aldring med afdækning af aldrings- og levetidsmekanismer
- teknologisk innovation til støtte for ældre borgeres uafhængige liv
- e-inddragelse og e-sundhed
- mere tilgængelig offentlig transport
- IKT-løsninger for et længere arbejdsliv
- forskning i nye behandlinger mod sygdomme, der er mere udbredte blandt ældre
- folkesundhed og samfundsvidenskab.

EU-støttede projekter dokumenteres på CORDIS' websted, Fællesskabets informationstjeneste for forskning og udvikling.

Multilinks (RP7 — samarbejde — samfundsvidenskab)

Multilinks har udforsket realiteterne bag demografisk forandring, solidaritet mellem generationerne, trivsel og social integration for at skabe grundlaget for udvikling af bedre politik med henblik på at undgå risici for social udstødelse for alle aldersgrupper.

Det næste EU-rammeprogram for forskning og innovation, Horizon 2020, får ifølge Kommissionens forslag et budget på 80 mia. EUR for perioden 2014-2020 og vil fokusere på gennemførelsen af Innovation i EU, et flagskibsinitiativ under Europa 2020-dagsordenen. Det får til formål at gøre innovative ideer til landvindinger, der kan løfte centrale samfundsmæssige udfordringer såsom aktiv aldring og opnå konkurrencefordele, som kan fremme jobskabelse og vækst. Programmet bliver ledsaget af en række foranstaltninger med det formål at videreudvikle det europæiske forskningsrum. Der fastlægges køreplaner for opstilling af overordnede strategier for forskning i aldring.

Samhørighedspolitikken støtter forskning og innovation

EU's samhørighedspolitik har et stærkt fokus på innovation, hvilket er et krav i Fællesskabets strategiske retningslinjer for samhørighedspolitikken for programmeringsperioden 2007-2013. Det understreges i retningslinjerne, at det for at fremme bæredygtig udvikling og styrke konkurrenceevnen er væsentligt at koncentrere ressourcer om forskning og innovation (FTUI), iværksætteri, IKT og uddannelse af arbejdstagere, herunder bedre tilpasningsevne.

Innovationsrelaterede foranstaltninger er inkluderet i de fleste af de 455 operationelle programmer med en forventet investering på 86 mia. EUR (hvoraf omkring 7 mia. EUR kommer fra ELFUL og 14 mia. EUR fra ESF). Samhørighedspolitikken er med sit system af projekter og resultater og med styring på mange niveauer i en enestående position til at sikre en systemisk innovationsstrategi, der omfatter alle regioner.

Rammeprogrammet for konkurrenceevne og innovation (CIP)

Med et budget på 3,621 mia. EUR i perioden 2007-2013 støtter CIP innovationsaktiviteter — bl.a. økoinnovation og bedre udnyttelse af IKT — især i SMV'er, der ofte kæmper for at få adgang til finansiering af sådanne aktiviteter.

CIP har støttet små og mellemstore virksomheder (SMV'er) med udvikling af innovative aktiviteter, så de kan tage udfordringer og muligheder op i forbindelse med den demografiske forandring og skabe løsninger for aktiv aldring.

CIP har tre delprogrammer, som hver især kan være direkte relevante for målene for sund og aktiv aldring:

1. Iværksætter- og innovationsprogrammet (EIP) kan finansiere innovative metoder til beskæftigelse af ældre arbejdstagere eller levering af innovative produkter til ældre forbrugere.
2. Programmet til politikstøtte for informations- og kommunikationsteknologier (ICT-PSP) stimulerer en bredere anvendelse af innovative IKT-baserede tjenester, bl.a. IKT til sundhed, aldring og inklusion.
3. Programmet Intelligent Energi — Europa (IEE) kan løse spørgsmål om grøn mobilitet, som også kan mindske forhindringer for aktiv aldring.

Kommissionen foreslår et nyt program for virksomheders og SMV'ers konkurrenceevne (COSME) for 2014-2020 med

([8]) Se »Understanding the Seventh Framework Programme«, http://ec.europa.eu/research/fp7/index_en.cfm?pg=understanding

et budget på 2,5 mia. EUR. Dette program skal kun omfatte konkurrenceevnedelen af CIP. Den innovative del af CIP vil blive overført til Horisont 2020-programmet.

InCasa (ICT-PSP)

InCasa har udviklet et IKT-baseret system, der integrerer brugerfokuseret sundheds- og miljøovervågning og et specialiseret tjenesteydelsesnetværk for at beskytte skrøbelige ældre og forlænge den tid, de kan leve godt i eget hjem.

AENEAS (IEE)

Aeneas har til formål at blive et europæisk referenceprojekt for opnåelse af energieffektiv mobilitet i et aldrende samfund. Det har støttet fremskridtene med fremme af ældres mobilitet i byer både på udbuds- og efterspørgselssiden.

Fælles programlægning af forskningsindsatsen

Fælles programlægning gennem offentlig-offentlige og offentlig-private forskningspartnerskaber bliver et stadigt vigtigere middel til at løfte udfordringerne med demografisk forandring i Europa. Disse frivillige fremgangsmåder sigter mod at undgå overlapning mellem forskningsindsatsen på nationalt plan i forskellige lande og mellem forskellige typer af forskningsinstitutioner.

Det fælles program vedrørende »længst muligt i eget hjem« (Ambient Assisted Living) (AAL) har til formål at styrke ældres livskvalitet. Det støtter projekter, der anvender intelligente produkter og internettjenester, bl.a. plejetjenester, for at forbedre ældres liv i hjemmet, på arbejdspladsen og i samfundet generelt. Det har et samlet budget på ca. 700 mio. EUR i perioden 2008-2013 fordelt med omkring halvdelen fra offentlige (nationale og EU-) og halvdelen fra private organer.

ALIAS (fælles AAL-program)

ALIAS har udviklet et mobilt robotsystem, der i et samspil med ældre brugere yder bistand i dagligdagen til fremme af sund aldring og et selvstændigt liv.

EU og medlemsstaterne har også iværksat to specifikke fælles programlægningsinitiativer (FPI'er) med det formål at lette vejen til aktiv og sund aldring. FPI'er skal sikre bedre samordning og samarbejde mellem europæiske og nationale forskningsprogrammer, herunder muligheden for at iværksætte fælles initiativer.

FPI'et Flere år, bedre liv har til formål at løfte de specifikke udfordringer og muligheder ved demografiske forandringer ved at udvikle ny tværfaglig viden som grundlag for fremtidig forskning, innovation og politik.

FPI'et Forskning i neurodegenerative sygdomme har til formål i sidste ende at finde behandlinger for neurodegenerative sygdomme, især Alzheimers. Det fremmer samarbejde om at forbedre forståelsen af sygdommen og udvikle værktøjer til tidlig identificering og behandling, bl.a. strukturer til at bistå patienter og deres familier.

Yderligere midler til forskning i Alzheimers gives også gennem initiativet om innovative lægemidler (IMI), et offentlig-privat partnerskab til 2 mia. EUR mellem Europa-Kommissionen (FP7) og Den Europæiske Sammenslutning af Medicinalindustriforeninger (EFPIA) om at støtte udviklingen af værktøjer og metodologier for sikrere og mere effektive lægemidler.

PharmaCog (IMI)

PharmaCog er et paneuropæisk partnerskab af eksperter, som normalt ville være konkurrenter, men nu samarbejder om at udvikle alzheimermedicin af høj kvalitet.

Det europæiske innovationspartnerskab inden for aktiv og sund aldring

Et ambitiøst nyt initiativ til udvikling af forskning og innovation inden for aktiv og sund aldring er pilotprojektet det europæiske innovationspartnerskab inden for aktiv og sund aldring. Det har fastsat det mål at øge den gennemsnitlige sunde levetid med to år inden 2020. Det vil betyde gevinster på tre områder. Det ville forbedre ældres sundhedsstatus og livskvalitet, styrke social- og sundhedssystemernes bæredygtighed og skabe nye forretningsmuligheder og job i forbindelse med innovative produkter.

Projektets strategi er at gøre det lettere at inddrage alle interessenter i overvindelsen af hindringerne for levering af praktisk innovation på følgende områder:

1. forebyggelse, screening og tidlig diagnosticering
2. pleje og helbredelse
3. en aktiv og uafhængig tilværelse for ældre.

På det praktiske plan vil partnerskabet samle ressourcer og ekspertise på området, fylde vidensskløfter, fremskynde innovationsprocessen og lette opskalering og mangedobling af nye produkter og tjenesteydelser. Det vil det navnlig gøre ved at kontrollere optimering, tilpasning og koordinering af EU's eksisterende finansielle instrumenter samt deres effektivitet.

En strategisk gennemførelsesplan for det europæiske innovationspartnerskab inden for aktiv og sund aldring blev vedtaget af en styregruppe af interessenter i slutningen af 2011. Heri fastsættes partnerskabets første række af særlige aktioner, der skal gennemføres af offentlige myndigheder,

virksomheder og civilsamfundet fra nu og til 2020. Det drejer sig om at

1. finde innovative måder til sikring af, at patienter følger lægens forskrifter
2. finde innovative løsninger til at forebygge fald og støtte tidlig diagnosticering for ældre
3. fremme samarbejde om at hjælpe med at forebygge funktionelt forfald og skrøbelighed med særligt fokus på fejlernæring
4. fremme vellykkede integrerede plejemodeller for kroniske sygdomme blandt ældre patienter, f.eks. gennem fjernovervågning
5. forbedre anvendelsen af interoperable IKT-baserede løsninger for en uafhængig tilværelse gennem globale standarder
6. fremme innovation til aldersvenlige og tilgængelige bygninger, byer og miljøer.

I en meddelelse om opfølgning af den strategiske gennemførelsesplan fra Europa-Kommissionen behandles EU-støtten til disse aktioner, idet der sikres passende lovgivnings- og finansieringsmæssige rammer og skabes en europæisk markedsplads for evidensgrundlag og innovative ideer.

5. EU-støtte til nationale politikere: koordinerede strategier og gensidig læring

Forståelse af demografisk forandring

Grundlaget for at fremme aktiv aldring og opfylde målene i Europa 2020-dagsordenen er en solid forståelse af de hidtil usete demografiske forandringer, som det moderne samfund står over for. EU har påtaget sig en aktiv rolle med at tilskynde medlemsstater, regioner og interessenter til at udvikle deres forståelse af udfordringer og mulige løsninger til at udnytte en aldrende befolknings fulde potentiale.

Det europæiske demografiforum har hvert andet år siden 2006 samlet centrale europæiske politikere, interessenter og eksperter for at diskutere, hvordan man skal håndtere demografiske forandringer. Europa-Kommissionen offentliggør en europæisk demografirapport med de vigtigste fakta og tal vedrørende demografisk forandring og en diskussion af hensigtsmæssige politiske løsninger.

I 2007 nedsatte Europa-Kommissionen en gruppe af eksperter i demografiske spørgsmål bestående af repræsentanter fra alle medlemsstater. Den har til opgave at rådgive Kommissionen, især om gennemførelsen af de politiske retningslinjer, der blev fastsat i Kommissionens meddelelse fra 2006 (se boks). Kommissionen afholder regelmæssige seminarer og workshopper om god praksis vedrørende demografiske spørgsmål, som giver input til gruppens arbejde.

Udvikling af en forskningsdagsorden for trivsel i familien

I forbindelse med EAF har projektet FAMILYPLATFORM fået støtte i en periode på 18 måneder (oktober 2009 — marts 2011) gennem EU's syvende rammeprogram med henblik på at gøre status over eksisterende forskning og definere en forskningsdagsorden med det formål at øge familiernes trivsel i Europa.

Den Europæiske Alliance for Familier (EAF) har siden 2007 samlet EU- og regeringsrepræsentanter for at udveksle ideer, viden og erfaring. Den fokuserer på at fremme mere familievenlige politikker, som giver folk — navnlig kvinder — mulighed for at afbalancere deres arbejds- og familieliv over for de demografiske forandringer, som især øger plejeansvaret.

På baggrund af det europæiske år udgav Eurostat et omfattende datasæt om aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne: et statistisk portræt af Den Europæiske Union 2012 med statistikker over demografi, arbejdsmarkedet, overgangen fra arbejde til pension, trivsel og sundhedspleje, levevilkår og deltagelse i samfundet. En Eurobarometerundersøgelse om aktiv aldring, der også blev udgivet i januar 2012, giver en ide om europæiske holdninger til spørgsmål som aldring, pensionsalder, frivilligt arbejde, ældrepleje og teknologi til ældre og afslører nogle interessante kulturforskelle.

Europa-Kommissionens meddelelse **Den demografiske udvikling i Europa — En udfordring, men også en chance** (KOM(2006) 571) fastsætter politiske løsninger på de demografiske forandringer, bl.a. bedre forening af arbejds- og familieliv, længere arbejdsliv af højere kvalitet, øget produktivitet, bedre integration af migranter og holdbare offentlige finanser for at sikre tilstrækkelige sociale beskyttelsessystemer på lang sigt.

Den europæiske beskæftigelsesstrategi

Fremme af aktiv aldring på arbejdsmarkedet er både en væsentlig del af den aktive aldringsdagsorden og en nøglebetingelse for at opfylde Europas økonomiske og sociale mål for fremtiden. Det er væsentligt at finde ud af, hvordan man kan overvinde strukturelle og adfærdsmæssige forhindringer for, at ældre arbejdstagere kan forblive aktive på arbejdsmarkedet.

Beskæftigelsespolitikker er medlemsstaternes kompetence. Dog kan EU spille en rolle med hensyn til at nå fælles beskæftigelsesmål. Europa-Kommissionen arbejder på at overvåge og lette gensidig læring mellem medlemsstaterne om fremme af flere og bedre job i EU. Den europæiske beskæftigelsesstrategi danner en ramme ([9]) for, at EU-landene kan udveksle beskæftigelsespolitiske erfaringer, læring og ideer, mens Kommissionen fremsætter overordnede analyser og henstillinger.

Europa 2020-strategien indeholder et mål for beskæftigelsen i EU på 75 % for kvinder og mænd i alderen 20-64 år inden 2020. For at opnå det tilskynder Kommissionen medlemsstaterne til at gennemføre aktive aldringspolitikker, som både modvirker anvendelse af tidlige pensioneringsordninger og sigter mod at begunstige fastholdelse af beskæftigelse og genintegration af ældre arbejdstagere.

Et af flagskibsinitiativerne under Europa 2020 er en dagsorden for nye kvalifikationer og job. Det fremhæver betydningen af opgradering af kvalifikationerne hos ældre arbejdstagere, som er særligt sårbare over for økonomisk omstrukturering, og foranstaltninger til støtte for ældres

([9]) Se den åbne koordinationsmetode: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_da.htm

overgang fra én arbejdsmarkedssituation til en anden, især fra arbejdsløshed til arbejde. Handlingsprogrammet for livslang læring er særdeles relevant i den forbindelse (se s. 19).

I april 2012 vedtog Kommissionen en ny beskæftigelsespakke for at tilskynde medlemsstaterne til at stimulere efterspørgslen efter arbejdskraft, nedsætte skatterne på arbejde og støtte kvalifikationsudvikling på områder med det største potentiale for fremtidig jobskabelse såsom grøn økonomi, sundhedstjenester og IKT. Den understregede især livslang læring som en nøgle til sikkerhed i ansættelsen.

Eurofound: et trepartsagentur i EU med politisk ekspertise i leve- og arbejdsvilkår

Det Europæiske Institut til Forbedring af Leve- og Arbejdsvilkårene (Dublin) leverer information, rådgivning og ekspertise — om leve- og arbejdsvilkår, forhold mellem arbejdsgivere og arbejdstagere samt håndtering af forandring i Europa — til centrale aktører på det socialpolitiske område i EU, bl.a. regeringer, EU-institutioner og arbejdsmarkedets parter. Det har udviklet en ressourcepakke om aktiv aldring, som navnlig gennemgår, hvad der bør ændres på arbejdspladsen for at fastholde ældre arbejdstagere i beskæftigelse, og ser på deltagelse i arbejdsstyrken, når man er over den officielle pensionsalder.

Den åbne koordinationsmetode i forbindelse med social inklusion og social beskyttelse

Aktiv aldring på arbejdsmarkedet, aktiv aldring i samfundet og sund aldring berøres af sociale beskyttelsessystemer og problemer omkring fattigdom og social udstødelse. Sociale beskyttelsessystemer og beskæftigelsespolitikker skal støtte hinanden for at gøre det muligt for mennesker at arbejde længere, samtidig med at sociale overførselsordninger og social- og sundhedstjenester sikrer, at ældre kan deltage aktivt i samfundet og klare sig selv.

Som med beskæftigelsen er sociale beskyttelses- og integrationspolitikker medlemsstaternes ansvar. EU yder dog et vigtigt bidrag ved at støtte reformer gennem definitionen af fælles mål og en gensidig læringsproces. Denne proces er den såkaldte åbne koordinationsmetode for social inklusion og social sikring ([10]), som dækker pensioner, sundhedspleje og langtidspleje samt social integration. Den giver medlemsstaterne:

1. fælles mål
2. fælles indikatorer til måling af succes
3. en rapporteringsramme
4. benchmarking til sammenligning af resultater og identificering af god praksis.

Rapportering til Udvalget for Social Beskyttelse gør det lettere at vurdere fremskridt og afdække centrale udfordringer og fremtidige indsatsområder. På peer review-seminarer bliver god praksis formidlet og drøftet mellem medlemsstaterne.

En målrettet indsats mod social udstødelse og fattigdom

Hvis vi skal nå Europa 2020-målet om at løfte mindst 20 millioner mennesker ud af fattigdom og social udstødelse, vil det i mange lande kræve, at man også ser på ældres — og navnlig ældre kvinders — situation.

Den åbne metode for koordinering af social sikring og social integration støtter medlemsstaterne i at fremme alles adgang til de ressourcer, rettigheder og tjenesteydelser, der er nødvendige for at deltage i samfundet, bekæmpe udstødelse og årsagerne hertil og fremme adgangen til arbejdsmarkedet.

Ud over at støtte gensidig læring og udveksling gennem den åbne koordinationsproces har Europa-Kommissionen etableret den europæiske platform mod fattigdom og social udstødelse som et af de syv flagskibsinitiativer på Europa 2020-dagsordenen. Den skal styrke arbejdet på alle niveauer for at nå EU's overordnede mål for fattigdomsbekæmpelse. Den sigter navnlig mod at fremme nye partnerskaber og social innovation og at udnytte alle EU's midler bedst muligt til sociale integrationsmål.

Platformen blev oprettet som et resultat af det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse i 2010.

Højt prioriteret i EU's bekæmpelse af fattigdom er overvindelse af forskelsbehandling og forbedring af integrationen af mennesker med handicap, etniske minoriteter, indvandrere og andre sårbare grupper. Det er direkte relevant for sårbare ældres situation. Platformen mod fattigdom og social udstødelse har også særligt fokus på ældre migranters sociale risici i den forbindelse, bl.a. hensynet til de særlige kulturelle og sproglige behov, de kan have, og deres særlige risici for fattigdom og isolation.

En omfattende strategi for tilstrækkelige, bæredygtige og sikre pensioner

Den fremtidige bæredygtighed i tilstrækkelige pensionssystemer er et centralt krav til aktiv aldring i de kommende tiår. Mange ældre har ingen anden indtægtskilde end deres alderspension, og uden en tilstrækkelig indtægt er man begrænset i ens mulighed for at deltage fuldt ud i samfundet.

EU har fastlagt en fælles ramme, hvor medlemsstaterne kan udveksle ideer, metoder, viden og erfaringer med hensyn til pensioner. Der er følgende fælles mål for denne proces :

1. tilstrækkelige pensioner til alle i en ånd af solidaritet og retfærdighed mellem og inden for generationerne
2. finansiel bæredygtighed i offentlige og private pensionsordninger, bl.a. ved at fremme et længere arbejdsliv og en aktiv aldring
3. pensionssystemer, der er gennemsigtige og tilpasset den enkeltes og samfundets behov.

([10]) Den åbne koordinationsmetode: http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/open_method_coordination_da.htm

Eksempler på peer review af pensioner

I 2011 foretog ni lande peer review af den nederlandske tilgang til **afbalancering af sikkerhed og pris i finansierede pensionsordninger.**

I 2011 foretog ti EU-lande peer review af et tysk arbejde om **livsforløbets betydning for kvinders pensioner.**

Den fælles pensionsrapport for 2012 fremhævede, at der er behov for mere reform, især for at sikre aktiv aldring på arbejdsmarkedet — navnlig for ældre kvindelige arbejdstagere. EU fremmer bl.a. den nationale reformindsats gennem peer reviews.

Den 16. februar 2012 vedtog Kommissionen en hvidbog om pensioner, hvori det fastlægges, hvordan EU og medlemsstaterne bedst kan arbejde for at sikre tilstrækkelige pensionsindtægter, bl.a. gennem aktiv aldring. Hvidbogen indeholder forslag til foranstaltninger til fremme af en bedre balance mellem de år, man arbejder, og de år, man er på pension, og styrkelse af mulighederne for at fremme supplerende pensionsopsparinger.

Samarbejde om sundhedspleje og langtidspleje

Sundheds- og langtidsplejesystemer spiller en vigtig rolle for at fremme en sund aldring og et selvstændigt liv. Disse systemer er imidlertid under et enormt pres i en tid med demografisk aldring og stramme offentlige budgetter.

Det påhviler de nationale og ofte regionale politikere at organisere systemerne. En EU-proces støtter dog gensidig udveksling og læring om identifikation af løsninger til at sikre:

1. adgang — til en blanding af serviceydelser i hjemmet, i lokalsamfundet og på institution, bl.a. gennem en overkommelig pris eller via forsikringsdækning samt kortere ventetider
2. kvalitet — bl.a. gennem bedre koordinering mellem plejeniveauer og satsning på genoptræning og hjælp, så mennesker kan blive i eget hjem
3. bæredygtighed — bl.a. gennem en passende blanding af offentlig og privat finansiering og bedre koordinering mellem tjenesterne samt sundhedsfremme.

EU letter reformprocesserne i medlemsstaterne gennem peer reviews og ved at støtte projekter, som kan give nationale politikere bedre adgang til internationale erfaringer.

Eksempler på peer review af sundheds- og langtidspleje

I 2011 foretog syv EU-lande peer review af den svenske tilgang til, **hvordan man håndterer stigende plejebehov og begrænsede ressourcer.**

I 2009 foretog otte EU-lande peer review af et fransk arbejde om **Alzheimers og andre beslægtede sygdomme — hvordan man klarer adfærdsforstyrrelser i patientens hjem.**

EU støtter også aktiv og sund aldring ved at fremme en bedre kvalitet i plejen til skrøbelige ældre, både i institutionsmiljøer og i hjemmet. EU har især fokuseret på forebyggelse af misbrug af ældre. En særlig Eurobarometerrapport om sundhedspleje og langtidspleje fra 2007 viste, at 55 % af europæerne mente, at mange afhængige ældre er ofre for misbrug fra de personers side, som forventes at passe dem.

I marts 2008 afholdt Europa-Kommissionen en stor konference om beskyttelse af ældres værdighed — forebyggelse af ældremisbrug og omsorgssvigt for at medvirke til at udvikle en bedre forståelse af fænomenet, og hvordan det kan bekæmpes effektivt i hele Europa.

Herefter forlangte Europa-Parlamentet et pilotinitiativ, som Europa-Kommissionen gennemførte via en indkaldelse af forslag til projekter med fokus på overvågning af ældremisbrug gennem offentlige sundheds- og langtidsplejesystemer og afdækning af god praksis for forebyggelse heraf.

Et pilotinitiativ mod ældremisbrug: tre EU-støttede projekter

EuROPEAN — europæisk referenceramme for forebyggelse af ældremisbrug og omsorgssvigt: http://www.preventelderabuse.eu

MILCEA — overvågning af ældremisbrug i EU gennem offentlige sundheds- og langtidsplejesystemer: http://www.milcea.eu

WeDO — EU-partnerskab for ældres trivsel og værdighed: http://www.wedo-partnership.eu/

Kommissionen har også støttet et initiativ med titlen ABUEL, der skal foretage en multinational undersøgelse af forekomsten af ældremisbrug under handlingsprogrammet for folkesundhed.

EU's Daphneprogram bekæmper alle former for vold imod børn, unge og kvinder og beskytter ofre og risikogrupper. Programmet har også støttet tiltag til bekæmpelse af ældremisbrug. De har dækket bedre måder til opsporing, overvågning, håndtering og forebyggelse af ældremisbrug, bl.a. fysiske overgreb og økonomisk misbrug. Daphneprojektet Eustacea har udarbejdet et europæisk charter for plejekrævende ældres rettigheder og ansvar.

Daphneprogrammet: bekæmpelse af misbrug i familier

Breaking the Taboo 2 arbejder for at klæde ansatte i social- og sundhedssektoren på til at bekæmpe vold mod ældre kvinder i familier. Det er opfølgningen på et første projekt, som førte til udgivelse af rapporten **Breaking the Taboo** i 2008.

Bekæmpelse af aldersdiskrimination

Ovennævnte lovgivning er ikke de eneste midler til at bekæmpe diskrimination. Et vigtigt bidrag til dette arbejde på EU-niveau har været aktiviteter til at øge forståelsen af og bevidstheden om fænomenet aldersdiskrimination — ofte sammen med andre former for diskrimination — og hvordan det skader enkeltpersoner og samfund. Kommissionen:

- har siden 2003 støttet en EU-kampagne, Brug forskellene. Stop diskriminationen, som udgiver film, billeder og skriftligt materiale for at bekæmpe stereotyper og øge bevidstheden om diskrimination og de love, der bekæmper den
- støtter grupper af antidiskriminationseksperter, der sigter mod at skabe analyse- og informationsudveksling mellem medlemsstaterne om socioøkonomiske emner, lovgivning, ligestillingsorganer og god forvaltningspraksis. Grupperne validerer god praksis og udarbejder publikationer, bl.a. to om aldersdiskrimination og beskæftigelse
- bestilte en særlig Eurobarometerundersøgelse om diskrimination i EU i 2009 for at forstå offentlighedens holdninger til dette fænomen. Den viste, at borgerne opfattede alder som den mest almindelige ulempe, når man søgte arbejde.

Kommissionen har formaliseret sin forpligtelse til at bekæmpe diskrimination af forskellige grunde, bl.a. alder, i meddelelsen Ikke-forskelsbehandling og lige muligheder for alle: Et fornyet engagement. Kommissionen fremmer en systematisk indarbejdelse af princippet om ikkeforskelsbehandling på grund af alder i alle politikker.

Kommissionen støtter også en EU-platform for udveksling af nationale chartre for mangfoldighed for at fremme den tilgang, som tilskynder virksomheder til frivilligt at opfylde forpligtelser til mangfoldighed. Platformen består af organisationer, der fremmer og gennemfører nationale mangfoldighedschartre og arbejder for at udbrede en vellykket mangfoldighedsledelseskultur baseret på de fordele, en mangfoldig arbejdsstyrke, bl.a. ældre arbejdstagere, giver en virksomhed.

Lige muligheder for mennesker med handicap

Selv om alderdom ikke er synonymt med handicap, stiger risikoen for at få en fysisk eller psykisk lidelse stejlt med alderen. Det er derfor et vigtigt middel til at fremme aktiv aldring at hjælpe de mange ældre, som, ud over barrierer i miljøet, rammes af en form for handicap, med at overvinde disse barrierer.

Handicappolitik er fortsat hovedsageligt en medlemsstatskompetence. EU sigter imidlertid mod at øge værdien af medlemsstaternes politikker gennem fremme af god praksis og gensidig læring, bl.a. gennem innovative projekter. Det er et forsøg på at bidrage til opfyldelsen af EU's forpligtelse i henhold til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (se s. 5).

Den europæiske handicapstrategi 2010-2020 indeholder EU-foranstaltninger og -instrumenter til at overvinde de barrierer for deltagelse i beskæftigelse og det økonomiske og sociale liv, som personer, der lever med handicap, oplever. Strategien dækker følgende emner:

1. Tilgængelighed — efter princippet om »design for alle« i udviklingen af bygninger, transport og information og kommunikation, bl.a. definition af europæiske standarder (se afsnittet om den planlagte EU-lov om tilgængelighed, s. 6).
2. Deltagelse — bl.a. i det sociale, kulturelle og politiske liv.
3. Lighed — EU-direktivet om forbud mod forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse (s. 6) er et vigtigt instrument til bekæmpelse af diskrimination på grund af handicap, som er en hindring for aktiv aldring på arbejdsmarkedet.
4. Beskæftigelse — støtte til uddannelse på arbejdspladsen, almen uddannelse og projekter, der udvikler tilgængelige arbejdspladser (se s. 8, 18 og 19), samt lovgivningen om bekæmpelse af forskelsbehandling (s. 6).
5. Uddannelse og livslang læring — lige adgang til uddannelse og livslange læringsmuligheder gennem hele et menneskes liv (s. 18).
6. Social beskyttelse og inklusion — ved at støtte gensidig læring og muliggøre tilstrækkelige ordninger i medlemsstaterne (se s. 14-15).
7. Sundhed — bl.a. lige adgang til sundhedspleje af høj kvalitet (s. 15) og fremme af revalidering og forebyggende pleje, som er afgørende for en sund aldring (s. 11-12). EU fremmer også sundhed og sikkerhed på arbejdspladsen for at nedbringe antallet af ulykker, der kan føre til invaliditet og afhængighed (s. 7).

Den europæiske handicapdag — den 3. december — støtter disse mål ved at samle relevante interessenter og politiske aktører.

En strategi for ligestilling

Europa-Kommissionen har vedtaget en tostrenget model for at opnå ligestilling mellem kønnene, idet man har truffet specifikke ligestillingsforanstaltninger, bl.a. lovgivning og bevidstgørelse, og har indført et ligestillingsperspektiv i alle EU-politiske områder, bl.a. i rammerne for Europa 2020-strategien og pensionsreformdagsordenen.

Kønsbetingede uligheder og forskelle i en livscyklus resulterer i lavere pensionsindkomst og højere risiko for fattigdom i alderdommen for kvinder. Desuden er ældre kvinder de største brugere og ydere af plejetjenester. Ved at bekæmpe disse uligheder søger EU at bidrage til at sikre, at både ældre kvinder og mænd kan få et aktivt, sundt og anstændigt liv.

Kommissionen styrkede sit engagement i ligestilling mellem kvinder og mænd med sit kvindecharter fra 2010 og sin strategi for ligestilling mellem kvinder og mænd 2010-2015. Den søger at støtte medlemsstaternes fremskridt mod ligestilling ved at:

- udgive årsberetninger om ligestilling mellem kvinder og mænd

- oprette strukturer på EU-plan, såsom Ekspertgruppen om Integrering af Ligestillingsaspektet og Det Rådgivende Udvalg for Ligestilling mellem Kvinder og Mænd, til at fremme ligestilling og integrere ligestillingsaspektet og lige muligheder for kvinder og mænd
- oprette netværk af ligestillingseksperter.

I 2011 vedtog Det Rådgivende Udvalg for Ligestilling mellem Kvinder og Mænd en udtalelse om **Kønsdimensionen i forbindelse med aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne.**

I 2011 udgav netværket af ligestillingseksperter rapporten: **Active ageing and gender equality policies: the employment and social inclusion of women and men of late working and early retirement age.**

Kønsspørgsmål er blevet behandlet i meddelelser fra Kommissionen, beslutninger fra Europa-Parlamentet og konklusioner fra Rådet, der har fokuseret på emner som ligeløn, lige muligheder for kvinder og mænd for aktiv og værdig aldring og kvindernes rolle i et aldrende samfund.

Social innovation

EU fremmer social innovation som et stadigt vigtigere begreb og en kilde til nye og kreative løsninger på sociale og samfundsmæssige udfordringer. Det betyder at finde nye måder, hvorpå aktiv aldring kan fremmes. Støtte gives i form af seedfinansiering til nye initiativer, støtte til opskalering af vellykkede småskala-projekter og initiativer til at udveksle god praksis og innovative ideer på tværs af regionale og nationale grænser.

Flagskibsinitiativet »den europæiske platform mod fattigdom og social udstødelse« har inkluderet et »europæisk initiativ vedrørende social innovation« for at udvikle en evidensbaseret tilgang til social reform. Initiativet giver adgang til en række eksisterende EU-fonde til støtte for disse foranstaltninger, bl.a. Den Europæiske Socialfond (se s. 8) og Progress (se nedenfor). Social innovation er også et vigtigt element i flagskibsinitiativet Innovation i EU (s. 10).

De forslag, Kommissionen vedtog til ESF- og EFRU-forordninger for 2014-2020, omfatter begge social innovation. Det betyder, at medlemsstater og regioner kan vælge at investere i social innovation og bevilge strukturfondsmidler til det formål. En vejledning i social innovation til EU's regioner vil blive udsendt af Kommissionen før sommeren 2012.

EU-programmet for beskæftigelse og social solidaritet (Progress)

Med et budget på 743,25 mio. EUR til perioden 2007-2013 støtter Progress aktiviteter, bl.a. undersøgelser, juridisk og politisk uddannelse, netværkssamarbejde mellem ngo'er, tværnational udveksling og offentlige informationskampagner. Det bidrager til dagsordenen om aktiv aldring gennem mange aktiviteter, f.eks.:

- undersøgelse af evidensbaserede politikker for overgang fra arbejde til pension
- ekspertnetværk om bekæmpelse af forskelsbehandling og om mangfoldighed og ligestilling
- uddannelse af praktikere på det juridiske og politiske felt om ikkeforskelsbehandling og ligestilling
- undersøgelser af tilgængelighed i Europa og EU-prisen for tilgængelighed
- sociale innovationsprojekter.

Progress giver også ældre en stemme ved at medfinansiere AGE Platform Europa, som samler ældreforeninger fra hele EU og tilsvarende netværk vedrørende køn, handicap osv.

For perioden 2014-2020 har Kommissionen foreslået et efterfølgende program for social udvikling og innovation. Det skal integrere Progress, Den Europæiske Beskæftigelsestjeneste (Eures) og den europæiske mikrofinansieringsordning Progress.

Prioriteter på folkesundhedsområdet, fremme af fysisk aktivitet og finansiering

Det er en medlemsstatskompetence at definere sundhedspolitikker, men EU kan hjælpe med at udvikle viden og forståelse til håndtering af folkesundhedsspørgsmål, forebyggelse af sygdomme og bekæmpelse af sundhedstrusler. EU arbejder også på at gøre opmærksom på centrale folkesundhedsmæssige prioriteter i overensstemmelse med de langsigtede mål om at fremme sund og aktiv aldring.

I den forbindelse har EU's folkesundhedsstrategi 2008-2013 tre erklærede mål:

1. sundhedsfremme i et aldrende Europa
2. beskyttelse af borgerne mod sundhedstrusler
3. støtte til dynamiske sundhedssystemer og nye teknologier.

I sine konklusioner fra 2008 opfordrede Det Europæiske Råd medlemsstaterne og Kommissionen til at udvikle effektive folkesundhedsstrategier til bekæmpelse af aldersrelaterede neurodegenerative sygdomme, mens Rådet i sine henstillinger i 2009 fokuserede på behovet for at sikre patientsikkerhed og forebyggelse af infektioner erhvervet i sundhedsvæsenet.

Europa-Kommissionen har udsendt meddelelser om telemedicinske systemer og tjenester og et europæisk initiativ vedrørende Alzheimers sygdom og andre demenssygdomme for at lette fremskridt på disse centrale områder for aktiv og sund aldring.

På sportsområdet påtager EU sig en særlig rolle med at styrke sundhedsfremmende fysisk aktivitet, bl.a. som et middel til at opnå aktiv og sund aldring. EU har udarbejdet en hvidbog (2007) og en meddelelse (2011) om idræt i erkendelse af de sociale og økonomiske fordele ved fysisk aktivitet. En ekspertgruppe om sport, sundhed og deltagelse, som blev oprettet af Rådet, arbejder på at fremme fysisk aktivitet. Den har specielt udgivet EU's retningslinjer for fysisk aktivitet,

som indeholder et særligt afsnit om tjenester for ældre. Et nyt EU-initiativ om gennemførelsen af disse retningslinjer på nationalt plan er under forberedelse. Finansiering til tværnationale projekter til støtte for fysisk aktivitet og aktiv aldring blev stillet til rådighed i 2009 og igen i 2012.

Kommissionen har også oprettet sundhedsudvalg og ekspertgrupper for at forbedre udveksling og læring blandt centrale nationale, lokale og regionale interessenter vedrørende vigtige spørgsmål om sund aldring, såsom rygning, fedme, alkoholmisbrug og kræft samt samarbejdsmekanismer om ernæring og fysisk aktivitet, hiv/aids, sundhedssikkerhed og information.

Et særligt EU-sundhedsprogram har givet 321 mio. EUR til aktioner i 2008-2013 til fremme af sundhed og nedbringelse af sundhedsmæssige uligheder med det formål at øge antallet af sunde leveår og fremme en sund aldring og til aktioner vedrørende spørgsmål som patientsikkerhed og sundhedsinformation. Forskellige andre EU-støtteprogrammer — især forskning (se s. 10) — har også en folkesundhedsdimension.

EF har foreslået et nyt program, Sundhed for vækst 2014-2020, rettet mod Europa 2020-målene, især inden for beskæftigelse, innovation og bæredygtighed. Det fastsætter særlig støtte til det europæiske innovationspartnerskab inden for aktiv og sund aldring (s. 11). Idrætskapitlet i Kommissionens forslag til det nye EU-program for almen uddannelse, erhvervsuddannelse, ungdom og idræt, Erasmus for Alle 2014-2020, sætter fokus på styrkelse af sundhedsfremmende fysisk aktivitet.

Fremme af tilgængelighed og mobilitet

Transport er en af EU's vigtigste fælles politikker. EU har fokuseret på at muliggøre fri bevægelighed for personer og varer for at støtte det indre marked. Man har imidlertid også set på mobilitet, som kan være væsentlig for, at mennesker kan forblive aktive på arbejdsmarkedet og i samfundet, mens de bliver ældre.

Handlingsplanen for bytrafikken (2009) fremmer levering af integrerede transportløsninger med fokus på borgeren i forbindelse med demografisk aldring. Den støtter bl.a. grønnere bytransport, tilgængelighed, passagerrettigheder og intelligente transportsystemer. EF støtter innovative projekter og udveksling af erfaring og viden mellem medlemsstater og regioner gennem flere finansieringsmuligheder, bl.a. RP7-samarbejde — transport (se s. 10), regionale udviklingsfonde (s. 8) og programmet Intelligent Energy Europe (s. 10).

For yderligere at fremme arbejdet med at gøre Europas bymiljø tilgængeligt for alle støtter Kommissionen den europæiske Access City Award, som anerkender og fejrer byer, der er engageret i at skabe et tilgængeligt miljø for alle, dvs. det fysiske miljø: transport, informations- og kommunikationsteknologier og -systemer samt andre faciliteter og tjenester.

Aktiv aldring kræver også adgang til varer og tjenesteydelser (se lovgivning under forberedelse, s. 6). I EU's strategi for forbrugerpolitikken 2007-2013 identificeres væksten i antallet af ældre forbrugere specifikt som både en udfordring og en mulighed for leverandører af varer og tjenesteydelser. Strategien støttes direkte af et EF-handlingsprogram inden for forbrugerpolitik, der finansierer aktiviteter til beskyttelse af forbrugernes sundhed, sikkerhed og økonomiske og retlige interesser. Dette arbejde vil blive videreført i en ny EU-forbrugerdagsorden og et forbrugerhandlingsprogram (2014-2020), som vil få klart fokus på ældre forbrugere.

Aktiv aldring støttes også af et innovativt projekt til fremme af social turisme. Calypsoprogrammet støtter turisme i lavsæsonen, der både er til fordel for dårligt stillede grupper, som måske ellers ikke kan tage på ferie, og regioner, der er afhængige af turismen af hensyn til job og vækst. Pensionerede seniorer eller seniorer på 65+ er en specifik målgruppe for initiativet.

Fremme af IKT for aktiv aldring

Informations- og kommunikationsteknologier (IKT) spiller en stadigt vigtigere rolle for aktiv aldring. Internettet og nye teknologier giver ofte omkostningseffektiv og let adgang til information, varer og tjenesteydelser, socialt samspil og demokratiske og civile processer. EU arbejder på at lette den praktiske udvikling af realistiske IKT-løsninger, der muliggør en aktiv og sund aldring.

I 2007 iværksatte Kommissionen en EU-handlingsplan vedrørende informations- og kommunikationsteknologi og aldring under titlen En god alderdom i informationssamfundet. Planen sigtede mod at udnytte mulighederne for at skabe nye, mere tilgængelige IKT-produkter og -tjenester for ældre. Disse løsninger skal både støtte en aktiv og sund aldring på alle livets områder og skabe jobmuligheder til gavn for økonomien generelt.

Handlingsplanen for en god alderdom er en integreret del af EU's 2010-initiativ om inddragelse i informationssamfundet, som har til formål at sikre, at IKT-industriens og offentlige organers fremskridt sikrer dårligt stillede grupper adgang til alle IKT-produkter og -tjenester. Denne strategi kom efter en meddelelse fra 2008, Et lettilgængeligt informationssamfund, der indeholdt forslag til forbedring af e-tilgængelighed, og især adgangen til internettet, for mennesker med handicap samt ældre.

EU's ambitiøse digitale dagsorden 2020, som er et af flagskibsinitiativerne i Europa 2020-strategien, sigter mod en bedre udnyttelse af IKT's potentiale til at skabe innovation, økonomisk vækst og fremskridt. Den fokuserer særligt på de muligheder, IKT giver for at opfylde en aldrende befolknings behov gennem it-kompetence, e-sundhed og telemedicinske systemer og -tjenester. Den indeholder specifikke aktioner for at forbedre tilgængeligheden for ældre og personer med handicap og bidrager således til målene for aktiv aldring.

Disse forskellige beslægtede handlingsplaner bakkes også op af mange EU-støtteprogrammer, bl.a. RP7-ICT (se s. 10), ICT-PSP (s. 11), AAL (s. 11), EIP (s. 10) og EFRU-delprogrammerne (s. 9).

Fremme af livslang læring

Hvis livslang læring bliver en realitet, vil det muliggøre aktiv aldring ved at udvikle og fastholde de kvalifikationer og kompetencer, folk behøver for at arbejde og deltage fuldt ud i samfundet. Uddannelsespolitikker er medlemsstaternes ansvar, men EU arbejder på at støtte uddannelsesområdets bidrag til opfyldelsen af EU's overordnede økonomiske og sociale mål i forbindelse med et aldrende samfund. Uddannelse og erhvervsuddannelse 2020 danner den strategiske ramme om dette EU-samarbejde.

De europæiske ministre for erhvervsrettet uddannelse fastlagde deres prioriteter for et styrket europæisk samarbejde indtil 2020 i kommunikéet fra Brugge. Det omhandler specifikt betydningen af at opdatere ældre arbejdstageres kvalifikationer og kompetencer. I mellemtiden fremhæver den europæiske dagsorden for voksenuddannelse veludviklede uddannelsestilbud for seniorer til at fremme en aktiv, autonom og sund aldring. For at fremme og styre den politiske proces iværksatte Europa-Kommissionen undersøgelsen om læring med henblik på aktiv aldring og læring mellem generationerne. Resultaterne af undersøgelsen vil hjælpe med at afdække de centrale elementer i den rolle, læring spiller i et aldrende samfund, og dens følger for Europa.

EU's handlingsprogram for livslang læring (LLP) letter både aktiv aldring med hensyn til beskæftigelse gennem erhvervsuddannelsesinitiativer samt aktiv aldring i samfundet og hjemme gennem udvikling af personlige kompetencer. Projekterne er rettet mod individuelle studerende og elever, men også lærere, undervisere og organisationer. Med et budget på næsten 7 mia. EUR i perioden 2007-2013 støtter programmet for livslang læring menneskers muligheder i alle livets faser gennem udvekslinger, studiebesøg og netværksaktiviteter. Programmet for livslang læring vil blive fulgt op af Erasmus for Alle-programmet (2014-2020). Det er et ambitiøst forslag til at løfte fælles uddannelsesudfordringer i Europa. Voksenuddannelse, bl.a. læring senere i livet, er en del af denne dagsorden.

Grundtvigprogrammet er en særlig streng i programmet for livslang læring, der støtter læring for alle voksne. Et af programmets mål er at fremme menneskers personlige udvikling, uafhængighed og bidrag til samfundet, i takt med at de bliver ældre.

Grundtvigstøtte til ældre lærende

EuBiA udviklede netværkssamarbejde og udveksling af god praksis for at nå og styrke seniorer under læring. Det udarbejdede en vejledning i at få ældre inddraget i læring og oprettede et igangværende netværk af praktikere.

Et interessant Grundtviginitiativ, der direkte fremmer aktiv aldring i samfundet, er programmet vedrørende frivilligt arbejde for seniorer. Det fremmer det bidrag, ældre kan yde som frivillige i andre lande, og styrker således solidariteten mellem generationerne.

En anden nyttig streng i LLP til fremme af aktiv aldring med hensyn til beskæftigelse er Leonardo da Vinci-programmet for erhvervsuddannelse, som kan benyttes til både uddannelse af ældre arbejdstagere og fremme af efterspørgslen efter dem.

Cedefop: et EU-agentur, der støtter udviklingen af erhvervsuddannelse og uddannelsespolitikker

Cedefop, Det Europæiske Center for Udvikling af Erhvervsuddannelse (Thessaloniki), driver et projekt om aldrende arbejdstagere. Det skal via ny forskning give ny indsigt i aldring og arbejde og foreslå aktive aldringspolitikker med henblik på at modvirke for tidlig tilbagetrækning og stimulere til længere arbejdsliv.

Konklusion

Denne brochure viser, at EU støtter aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne på mange forskellige måder — og at EU vil forstærke sin indsats på en række områder. Den gør det imidlertid også klart, at vi er nødt til at behandle en meget bred vifte af spørgsmål, og at størstedelen af arbejdet vil skulle gøres i medlemsstaterne på nationalt, regionalt og lokalt niveau og under kollektive overenskomstforhandlinger.

EU har meget at tilbyde til støtte for reformbestræbelser i medlemsstaterne, men mange af de støtteinstrumenter og -programmer, der er præsenteret her i brochuren, drives til en vis grad af efterspørgslen. En topstyret tilgang til aktiv aldring, hvor EU går i spidsen og fortæller politikere i medlemsstaterne, hvad der skal gøres, vil ikke fungere. Mange af de hindringer, som skal overvindes for at gøre aktiv aldring til en realitet, skal i overensstemmelse med nærhedsprincippet løses i de enkelte medlemsstater på borgernes vegne.

De politiske instrumenter, der præsenteres i denne brochure, letter dog partnerskaber mellem EU og offentlige myndigheder i medlemsstaterne og mellem politikere, planlæggere og interessenter fra forskellige lande. Det er deres engagement i fremme af aktiv aldring, der afgør, hvor effektive EU's politiske instrumenter bliver. Deres ideer til nye løsninger kan få gavn af EU's støtte, så de kan blive afprøvet, og så det kan sikres, at god praksis bliver udbredt i hele EU.

Europa-Kommissionen

EU's bidrag til aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne

Luxembourg: Den Europæiske Unions Publikationskontor

2012 — 19 s. — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-79-25120-7
doi:10.2767/66858

Denne brochure indeholder en præsentation af EU's bidrag til dagsordenen om aktiv aldring og viser, at EU er en stærk partner i den sammenhæng. Formålet er at inspirere til en mere beslutsom indsats i alle medlemsstater for at fremme aktiv aldring og derved sikre, at solidariteten mellem generationerne kan bevares under befolkningens aldring.

Denne publikation findes i trykt version på alle officielle EU-sprog

SÅDAN FÅR MAN FAT I PUBLIKATIONER FRA EU

Gratis publikationer:

- Via EU Bookshop (http://bookshop.europa.eu).
- Hos Den Europæiske Unions repræsentationer eller delegationer.
  Kontaktoplysninger kan findes på: http://ec.europa.eu
  eller fås ved at sende en fax til +352 2929-42758.

Betalingspublikationer:

- Via EU Bookshop (http://bookshop.europa.eu).

Betalingsabonnementer (f.eks. Den Europæiske Unions Tidende og samlinger af afgørelser fra Den Europæiske Unions Domstol):

- Via Den Europæiske Unions Publikationskontors salgskontorer
  (http://publications.europa.eu/others/agents/index_da.htm).

KE-32-12-224-DA-C

Er De interesseret i **publikationerne** fra Generaldirektoratet for Beskæftigelse, Sociale Anliggender, Arbejdsmarkedsforhold og Inklusion?

De kan downloade dem eller blive tilmeldt gratis via internettet:
http://ec.europa.eu/social/publications

De er også velkommen til at tilmelde Dem Europa-Kommissionens gratis e-nyhedsbrev om det sociale Europa på **http://ec.europa.eu/social/e-newsletter**

http://ec.europa.eu/social/

Publikationskontoret

ISBN 978-92-79-25120-7

9 789279 251207